

Pöytäkirja

Parlamentaarinen TKI-työryhmä

Kokous 4/2021

Ajankohta: 14.10.2021 klo 17.00-19.10

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat:

Kansanedustaja Matias Mäkyinen, pj.
Kansanedustaja Riitta Mäkinen
Kansanedustaja Ville Vähämäki
Kansanedustaja Kai Mykkänen
Kansanedustaja Mari-Leena Talvitie
Kansanedustaja Katri Kulmuni
Kansanedustaja Saara Hyrkkö
Kansanedustaja Atte Harjanne
Kansanedustaja Pia Lohikoski
Kansanedustaja Joakim Strand
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen
Kansliapäällikkö Juha Majanen
Ylijohtaja Atte Jääskeläinen
Ylijohtaja Ilona Lundström
Osastopäällikkö Terhi Järvikare
Osastopäällikkö Seppo Määttä
Tiedeasiantuntija Antti Pelkonen
Talousneuvoston pääsihteeri Pekka Sinko
Budjettineuvos Taina Eckstein
Johtaja Erja Heikkinen
Teollisuusneuvos Mikko Huuskonen

Budjettineuvos Niko Ijäs, VM (kutsuttu asiantuntija)

Erityisasiantuntija Jussi Laitila, VM (kutsuttu asiantuntija)

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Mäkyinen avasi kokouksen klo 17.03, toivotti osallistujat tervetulleiksi ja kävi läpi esityslistan asiat.

2. Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Pia Lohikoski ja Joakim Strand.

3. Vaihtoehtoja pitkäjänteiseen t&k-rahoituksen kasvattamiseen

Budjettineuvos Niko Ijäs (VM) esitteli t&k-rahoituksen budjetointivaihtoehtoja. Esityksessä tuotiin esiin mm. seuraavia näkökohtia.

Nykyisessä budjetointijärjestelmässä voidaan vaalikauden kehystason asettamisessa huomioida erilaiset tarpeet. Esim. hävittäjähankinnat sisältyvät nykyisen vaalikauden kehukseen. Käytössä on valtuusmenettely ja 2- ja 3-vuotiset siirtomäärärahat.

Lakisääteisellä kehyskautta pidemmällä t&k-rahoituksen suunnitelmalla voidaan linjata nousujohteisesta rahoitusurasta, kuten liikennejärjestelmän 12-vuotisessa suunnitelmassa. Rahoituspäätökset tehtäisiin osana normaalia budjetti-prosessia.

Nykyään käytössä on 2- ja 3-vuotiset siirtomäärärahat, ja valtion investointimenoissa voidaan käyttää 5-vuotista siirtomäärärahaa. Voidaan säätää talousarviolaissa erityisen pitkäaikaisesta siirtomäärärahasta, esim. 10-vuotisesta siirtomäärärahasta t&k-rahoitukseen, jolloin budjetoitava määräraha olisi käytettävissä 10 vuoden ajan. Määräraha on katettava tuloilla jo myöntämisvuonna, joten budjettivaikutus tulisi täysimääräisesti jo 1. vuodelle. Tätäkin määrärahaa olisi tosin mahdollista tulevien eduskuntien vähentää leikkaamalla sen siirtyvää erää.

Astetta sitovampi olisi t&k-rahoituslain säätäminen. Laissa voitaisiin säätää tietystä rahoitusurasta. Lakia voi muuttaa, mutta lain muuttamisessa on korkeampi kynnyksen kuin vuosittaisissa budjettipäätöksissä.

Monivuotinen budjetointi on mahdollista perustuslain mukaan. Se koskee toisiinsa liittyviä tuloja ja menoja. Tätä mahdollisuutta ei ole koskaan käytetty/tarvittu, minkä vuoksi ei ole syvällisesti pohdittu, mitä tämä voisi käytännössä tarkoittaa. Eduskunta voisi esim. päättää kyseisenä vuonna myös myöhempien vuosien toisiinsa liittyvistä menoista ja tuloista. Menettely ei ilmeisesti soveltuisi avustusmuotoiseen t&k-toimintaan, koska siihen ei liity valtion tuloja. Se ei ole suositeltava etenemissuunta, koska monimutkaistaisi budjetointia huomattavasti.

Talousarvion ulkopuolisen määräaikaisen t&k-rahaston perustaminen olisi perustuslain mukaan mahdollista, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Kyse tulisi olla varautumistyyppisestä tai säästämistyyppisestä (VER) toiminnasta tai laajamittaisessa korkotukitoiminnassa (Asuntorahasto). Valtion pysyvä tehtävä näyttäisi täyttyvän avustustyyppisessä toiminnassa. Valtion pysyvän tehtävän hoitamisen välttämättömyys ei näyttäisi täyttyvän, sillä avustukset ja lainat voidaan ottaa huomioon talousarviossa nykyisillä budjetointivälineillä mahdollisesti esim. rahoituslailla täydennettynä. Useimmat valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot on perustettu ennen nykyistä perustuslakia, eikä niistä useimpia olisi enää mahdollista perustaa.

Voi arvioida, että nykyisen budjetointijärjestelmän lisäksi annetuilla oletuksilla realistisia rahoitusvaihtoehtoja sitoutumisasteen mukaisessa järjestyksessä olisivat monivuotinen lakisääteinen suunnitelma, lailla säädettävä nykyistä pidempiaikainen siirtomääräraha ja t&k-toimintaa koskeva erityinen määräraikainen tai pysyvä rahoituslaki.

Keskustelussa työryhmän jäsenet kysivät mm. eri vaihtoehtojen vaikutuksista julkiseen talouteen (ml. t&k-panostusten myönteiset vaikutukset talouskasvuun), suhteesta menokehukseen ja miten verotuet sijoittuisivat tähän kehikkoon. Pohdittiin myös sitä, millainen rooli osakeyhtiömuotoisella toimijalla olisi rahoitustoiminnassa ja miten yksityistä rahaa voisi hyödyntää. Tähän vastattiin, että merkittävän julkisen hallintotehtävän siirtäminen valtion organisaation ulkopuolelle voisi olla ongelmallista, minkä vuoksi avustustoiminta ei voisi olla merkittävässä roolissa. Esillä oli myös EU:n finanssipolitiikan sääntöjen uudistaminen ja TKI-panostusten rooli siinä kehikossa sekä säästämisasteen vaikutus t&k-rahoitukseen ja tuottavuuteen.

Erityisasiantuntija Jussi Laitila esitteli verotusta osana tki-toiminnan rahoitusta. Esityksessä tuotiin esiin mm. allamainittavia seikkoja.

Verotuksella voidaan vaikuttaa osaan taloudellisista kannustimista. Suomen yritysverotus perustuu laajaan veropohjaan ja matalaan verokantaan. Se kannustaa kaikkia yrityksiä investoimaan ja kehittämään liiketoimintaansa. Matalan verokannan maassa verovähennyksen merkitys on pienempi kuin korkean verokannan maassa. T&k-verokannustimen tulisi perustua tutkimukseen huomioiden maan olosuhteet. Esiteltiin Suomessa käytössä olleet kaksi erilaista lisävähennystä ja käytiin läpi tutkimustietoa t&k-verotukien vaikutuksista. Järjestelmän olisi hyvä olla pitkäjänteinen, selkeä ja hallinnollisesti helppo. Suomessa on ollut käytössä tukia lisävähennyksen muodossa. Valtiontukikysymykset on huomioitava ja tarkasteltava verotuesta saatavaa hyötyä verrattuna verotuottojen menetyksiin.

Keskustelussa kysyttiin mm. tappiollisten yritysten huomioimisesta verovähennyksessä sekä kansainvälisistä esimerkeistä.

4. TKI-järjestelmän kehittämisen periaatteet

Puheenjohtaja ehdotti, että asiaa käsitellään kokousajan vähyiden vuoksi kirjallisesti tulevan viikon aikana ja hyväksyttäisiin seuraavassa kokouksessa. Puheenjohtaja totesi, että periaatteet on tarkoitus olla osa työryhmän loppuraporttia. Päätettiin meneteltävän em. tavalla.

5. Tiedoksi

Otettiin tiedoksi työryhmän verkkosivuilla julkaistut t&k-rahoituksen tilannetta tarkastelevat maara-portit (Japani ja Kiina).

6. Muut asiat

Pääsihteeri kuvasi työryhmän raportin alustavaa runkoa. Puheenjohtaja lisäsi, että työryhmän tärkeimmät työstettävät asiat raportissa ovat TKI-toiminnan periaatteet ja linjaus ja sitoutuminen siihen, miten t&k-rahoitusta edistetään.

Todettiin, että seuraava kokous on 2.11. ja sidosryhmätilaisuus 8.11. Sidosryhmätilaisuudessa käsitellään TKI-toiminnan periaatteita ja vaihtoehtoja t&k-rahoituksen pitkäjänteisen kasvattamisen toteuttamiseksi. Sidosryhmillä on mahdollisuus kommentoida tilaisuudessa ja jälkikäteen kirjallisesti. Työryhmälle haetaan vielä yhtä lisäkokousaikaa marraskuun puoliväliin.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 19.10.

Pöytäkirjantarkastajat Pia Lohikoski ja Joakim Strand ovat hyväksyneet pöytäkirjan sähköpostitse.